12/12/2022

Ο Θεολόγος Κωνσταντίνος Θύμης γράφει για τον Άγιο Σπυρίδωνα και την Κέρκυρα

/ Γνώμες

Του Κωνσταντίνου Θύμη, Θεολόγου – Ιστορικού

Η Κέρκυρα στις 12 Δεκεμβρίου «λαμπρά λαμπρώς εορτάζει», τιμά τον Προστάτη της, τιμά τη μνήμη του Αγίου και Θαυματουργού Σπυρίδωνος που για 560 και πλέον χρόνια με τις ευχές και τις προσευχές του διασώζει το νησί και προστατεύει τους ανθρώπους του από ποικίλες δύσκολες καταστάσεις. Η Κέρκυρα γιορτάζει και μαζί της «άπασα η οικουμένη να θαυμάζει», διότι αποτελεί θεία ευλογία και

σπουδαίο προνόμιο αυτής να φιλοξενεί στην καρδιά της, στο κέντρο της πόλης της, το ιερό σκήνος του Αγίου και Θαυματουργού Σπυρίδωνος. Ένα σώμα «μεθόριον» θα μπορούσαμε να πούμε, ένα σώμα «αείζωον», «εξ ου πηγάζει δαψιλώς, τοις προσιούσιν ιάματα ἄφθονα και άπασι χορηγεί, της βοηθείας αυτού τα δωρήματα», λόγω της χάριτος (= της ενέργειας) που δέχεται από τον Θεό, η οποία το καθιστά άφθαρτο και θαυματουργό.

Ο Άγιος Σπυρίδων επίσκοπος Τριμυθούντος της Κύπρου είναι από τους πιο δημοφιλείς Αγίους της Εκκλησίας μας. Γεννήθηκε στην Κύπρο το 270 και εκοιμήθη το 348, σε ηλικία 78 ετών. Πράος στον χαρακτήρα και αγαθός στην καρδία «την δε του μακαρίου πατριάρχου Ιακώβ πολιτείαν μιμούμενος ποιμήν γέγονεν προβάτων, και της των πολλών ανθρώπων συνουσίας και συναναστροφής χωρίσας, εαυτόν τον ησύχιον και απράγμονα ησπάζετο βίον» (βλ. Θεοδώρου Πάφου, Βίος Αγίου Σπυρίδωνος, προοίμιον). Γεγονός είναι ότι ο Θεός τον προίκισε ενώ ακόμη διήνυε την παρούσα ζωή με το χάρισμα της θαυματουργίας.

Την πρώτη γραπτή μαρτυρία για τον Άγιο Σπυρίδωνα μάς τη δίνει ο σύγχρονός του Μέγας Αθανάσιος στο έργο του Απολογία Β΄ 50, 2, P.G. 25, 340. Εκεί, ο Άγιος παρουσιάζεται να έχει συμμετάσχει και υπογράψει τις αποφάσεις της Συνόδου της Σαρδικής (Σόφιας) (342/3). Στη συνέχεια μαρτυρίες μας δίνουν ο Λατίνος ιστορικός Ρουφίνος (402 ή το 403) στο έργο του Historia Ecclesiastica, 1, 3-5 , ο ιστορικός Σωκράτης ο Σχολαστικός (380-440), βλ. Εκκλησιαστική Ιστορία, Ι, ΙΒ΄. P.G. 67, 104/5, που μας δίνει την πληροφορία ότι ο Σπυρίδων “μιάς των εν Κύπρω πόλεων ονόματι Τριμιθούντος την επισκοπήν εκεκλήρωτο” και συνεχίζουν όλοι σχεδόν οι επόμενοι εκκλ. συγγραφείς όπως ο Σωζομενός (περί το 444), βλ. PG 67, 885-889, ο Γελάσιος Κυζίκου (475), βλ. PG 85, 1245, ο Γεώργιος Κεδρηνός τέλη 11ου αρχές – 12ου αι., βλ. PG 121, 548, ο Νικηφόρος Κάλλιστος (14ος αι.), βλ. PG 146, 161-8, ο Μιχαήλ Γλυκάς (12ος αι.)., βλ. PG 158, 469, κ.ά.

Εκτενέστερες περιγραφές για τη ζωή και τα θαύματα του Αγίου Σπυρίδωνος πρώτος έγραψε σε ιαμβικό μέτρο ο μαθητής και διάκονός του Τριφύλλιος, μετέπειτα επίσκοπος «της των Καλλινικησέων πόλεως ήτοι Λευκών Θεών εκκλησίας την αρχιερωσύνην κληρωσάμενος» (βλ. Θεοδώρου Πάφου, ό.π. κεφ. 14), δηλαδή της πόλεως που λέγεται Λευκών Θεών (=Λευκωσίας). Την παραπάνω πληροφορία μας δίνει ο Θεόδωρος επίσκοπος Πάφου, ο οποίος συνέταξε ομιλία με τον βίο του Αγίου που εκφωνήθηκε στις 12 ή κατ’ άλλους στις 14 Δεκεμβρίου 655 στην Τριμυθούντα της Κύπρου, όπου αναφέρονται 17 θαύματα. Η ομιλία αυτή στηρίζεται και διασώζει σε πεζό λόγο τον αρχικό έμμετρο βίο του Αγίου Τριφυλλίου που έχει απολεσθεί. Τα μέσα του 10ου αι. ο Συμεών ο Μεταφραστής διαμόρφωσε ενιαία εκκλησιαστική συλλογή με τους βίους των αγίων με τίτλο

«Μηνολόγιον» για εκκλησιαστική χρήση. Αναθεώρησε και διασκεύασε τις υπάρχουσες βιογραφίες. Εκεί, περιέχεται και ο βίος του Αγίου Σπυρίδωνος που είναι και ο πιο γνωστός και σε χρήση μέχρι και σήμερα (P.G. τ. 116, στ. 417-468). Είναι ο εκτενής βίος που περιέχουν οι περισσότερες ασματικές ακολουθίες (φυλλάδες) του Αγίου. Ο Συμεών στηρίχθηκε κυρίως στον βίο του Αγίου Σπυρίδωνος του Θεοδώρου Πάφου (βλ. π. Γεώργιος Μεταλληνός, Σπυρίδων. Επίσκοπος Τριμυθούντος. Ο θαυματουργός. Θ.Η.Ε, τ. 11, στ, 391, Αθήναι 1967).

Λόγω της φήμης του Αγίου Σπυρίδωνος για την αγιότητά του, μετά το θάνατο της συζύγου του, κλήθηκε από τον κλήρο και τον λαό της περιοχής του στον επισκοπικό θρόνο της γενέτειράς του, της επισκοπής Τριμυθούντος (σημερινή Τρεμετουσιά, πόλη κατεχόμενη της Κύπρου).

Ο Συμεών μας καταγράφει 19 θαύματα που έκανε ο Άγιος κατά τη διάρκεια της επίγειας ζωής του (π.χ. έσωσε την Κύπρο από ανομβρία, ίασε αρρώστους, στήριξε

εμπερίστατους ανθρώπους, συνομίλησε και ανέστησε νεκρούς, συμμετείχε στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο στη Νίκαια Βιθυνίας το 325, όπου και αναδείχθηκε υπέρμαχος της Ορθοδοξίας (μαζί με το Μ. Αθανάσιο, τον Άγιο Νικόλαο και τον Άγιο Απολλόδωρο επίσκοπο Κερκύρας), θεράπευσε τον βασιλιά Κωνστάντιο Β΄ (317-361) από βαριά ασθένεια στην Αντιόχεια της Συρίας), και ότι προείδε το τέλος της επίγειας ζωής του και άφησε σχετικές παρακαταθήκες πριν την κοίμησή του.

Συνολικά, ο Συμεών μας διασώζει 22 θαύματα, 19 πριν την κοίμησή του και 3 μετά. Δεν μας αναφέρει τη μετακομιδή του ιερού λειψάνου στην Κωνσταντινούπολη που έγινε τον 7ο αι., ούτε μας δίνει άλλες πληροφορίες για την παρουσία του εκεί. Αξιομνημόνευτο είναι ότι τον παρομοιάζει με τον Αβραάμ στη φιλοξενία, με τον Ιακώβ στη φιλανθρωπία και με τον Ιώβ στην καρτερία. Να σημειωθεί ότι σχεδόν κάθε θαύμα που αναφέρει, το συσχετίζει με ανάλογο γεγονός και πρόσωπο της Αγίας Γραφής.

Μετά την εκταφή το ιερό λείψανο του Αγίου Σπυρίδωνος παρέμεινε στην Κύπρο έως τον 7ο αι. Τότε λόγω των αραβικών επιδρομών μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Βεβαίως, η συγκέντρωση των ιερών λειψάνων στην Κωνσταντινούπολη την εποχή εκείνη ήταν και μία ευλαβής συνήθεια των αυτοκρατόρων.

Στις αρχές του 13ου αι. έχουμε τη μαρτυρία ότι το λείψανο του Αγίου υπήρχε στη μονή της Υ.Θ. Οδηγητρίας. Πρόκειται για τη γυναικεία μονή «τῆς Θεοτόκου τῆς Κεχαριτωμένης» της Κωνσταντινουπόλεως.

Στη συνέχεια μεταφέρθηκε στο ναό των Αγίων Αποστόλων, όπου μαρτυρείται τα μέσα 14ου αι. Τέλος την ημέρα της μνήμης του Αγίου Σπυρίδωνος, στις 12 Δεκεμβρίου του έτους 1452, λίγους μήνες πριν την Άλωση, τελέσθηκε στον ναό της Αγίας Σοφίας (Της Του Θεού Σοφίας) πανηγυρική Θ. Λειτουργία, για την ένωση των Εκκλησιών, προεξάρχοντος του παπικού Λεγάτου και λατινοφρονήσαντος στη Φλωρεντία Καρδιναλίου και Αρχιεπισκόπου Κιέβου Ισιδώρου. Κατά την τελετή «το λείψανον του Αγίου Σπυρίδωνος, του οποίου εωρτάζετο η μνήμη, περιήγετο εν πομπή» (βλ. Α. Κύρου, Βησσαρίων ο Έλλην, τ. Β΄, Αθήναι 1947, σ. 15.).

Το 1453 αμέσως μετά την Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως, το ιερό λείψανο του Αγίου Σπυρίδωνος και Αγίας Θεοδώρας της Αυγούστης φυγαδεύτηκαν από τον ιερέα Γεώργιο Καλοχαιρέτη. Στην αναζήτηση ασφαλούς τόπου εγκαταστάσεως, μέσω Θράκης, Μακεδονίας και Ηπείρου κατέληξαν στην Κέρκυρα το 1456. Στην πόλη της Κέρκυρας φιλοξενήθηκαν σε διάφορους ναούς. Το 1577 περίπου άρχισαν οι εργασίες του σημερινού υπάρχοντος μεγαλοπρεπούς ναού του Αγίου Σπυρίδωνος, ο οποίος ολοκληρώθηκε μετά το 1589, πιθανόν τις πρώτες δεκαετίες

του 17ου αι. Έκτοτε το σεπτό λείψανο μεταφέρθηκε εκεί, όπου παραμένει μέχρι και σήμερα.

Συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι τα συναξάρια και οι βιογραφίες του Αγίου Σπυρίδωνος καταγράφουν περισσότερα από 100 θαύματα (πολλές θεραπείες αρρώστων, τυφλών, χωλών, δαιμονισμένων, παραλύτων, ψυχικά πασχόντων κ.ά.). Τα πολυάριθμα αφιερώματα στον ναό του, επωνύμων και ανωνύμων, επιβεβαιώνουν αυτό το σημαντικό χάρισμα της θαυματουργίας που έλαβε από τον Θεό και μαρτυρούν ότι τα θαύματά του είναι αναρίθμητα και δεν περιορίζονται σε αυτά που είναι καταγεγραμμένα.

Η Κέρκυρα επισήμως, εκτός από την εόρτια ημέρα της μνήμης του τελεί τέσσερεις λιτανείες ετησίως, σε ανάμνηση ισαρίθμων θαυμάτων: α) Την Κυριακή των Βαΐων για την απαλλαγή της νήσου από την πανώλη του έτους 1630, β) το Μέγα Σάββατο για τη σωτηρία της Κέρκυρας από το λιμό (πείνα, σιτοδεία), που έπεσε στο νησί τα μέσα του 16ου αι., γ) της 11ης Αυγούστου για την απαλλαγή του νησιού από τη φοβερή επιδρομή των Τούρκων του έτους 1716 και δ) την πρώτη Κυριακή του Νοεμβρίου, το επονομαζόμενο «Πρωτοκύριακο», για την β΄απαλλαγή της Κέρκυρας από την πανώλη του έτους 1673.

Ως κατακλείδα του παρόντος εορταστικού άρθρου επιθυμούμε να παραθέσουμε ένα μικρό απόσπασμα, αλλά πολύ χαρακτηριστικό, από τον πανηγυρικό λόγο εις τον **Άγιον Σπυρίδωνα** τον Θαυματουργόν του συμπατριώτη μας λογίου κληρικού και μεγάλου διδασκάλου του Γένους Νικηφόρου Θεοτόκη, που εκφώνησε στην εορτή του Αγίου Σπυρίδωνος στον ομώνυμο ναό του στην Κέρκυρα τα μέσα του 18ου αι. γιατί αποτυπώνει διαχρονικά, το θαύμα της αείζωης παρουσίας Του, το οποίο βιώνουμε και εμείς σήμερα τρεις αιώνες περίπου μετά.

«Πέντε φορές τον κάθε χρόνον το λιτανεύομεν (το ιερόν Σκήνος) όρθιον, το τριγυρίζομεν μέσα εις την εκκλησίαν του, το περιφέρομεν εις όλην την πόλιν, και το κινούμεν με κάθε κίνησιν. Κάθε ημέραν σχεδόν ανοίγει η λάρναξ, μέσα εις την οποίαν ευρίσκεται, δια να προσκυνούσιν οι ευλαβείς προσκυνηταί. Ο αέρας το κτυπά, μα δεν το τρίβει, το ευλαβείται. Η ηλιακή ακτίνα προσβάλλει επάνω του, μα το σέβεται, δεν το διαλύει [...]. Η ευωδία όπου αναβλύζει, είναι ουράνιος, η χάρις όπου μεταδίδει είναι μεγάλη, τα θαύματα όπου καθ' εκάστην ημέραν τερατουργεί είναι αναρίθμητα. Ω θαύμα μέγα και παράδοξον! Ω βεβαίωσις της αληθείας πραγματική! Ω απόδειξις των ευσεβών δογμάτων, ψηλαφωμένη και ορατή!».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Paul Van den Ven, La Légende de S.Spyridon, évêque de Trimithonte, Bibliothèque de Muséon, Vol.33, Louvain 1953

Βίος του Αγίου και Θαυματουργού Σπυρίδωνος Επισκόπου Τριμυθούντος, έκδοσις Ιεράς Μητροπόλεως Τριμυθούντος, Λευκωσία 2015.
- Μεταλληνού Γεωργίου, Πρωτ., Σπυρίδων. Επίσκοπος Τριμυθούντος, ο θαυματουργός. Θ.Η.Ε, τ. 11, στ, 391, Αθήναι 1967.
- Σκιαδοπούλου Ιωάννου, Πρωτοπρεσβυτέρου, Άγιος Σπυρίδων. Η Ιστορία του Ιερού Ναού και του Πανιέρου Λειψάνου, Κέρκυρα 2000.
- Τσίτσα Χ. Αθανασίου, Πρωτοπρεσβυτέρου, Ο Ιερός Σπυρίδων, Κέρκυρα 1967.